

BARTŁOMIEJ ZINCZUK

*Kształtowanie się bezrobocia
w województwie lubelskim w latach 2005-2009*

The evolution of unemployment in the Lublin province in 2005-2009

Wstęp

Problematyka bezrobocia jest poruszana nie od dziś i należy przyznać, że przy obecnej sytuacji na rynku pracy temat ten pozostaje wciąż aktualny i budzi ogromne zainteresowanie wśród badaczy tego zjawiska.

Diagnoza aktualnej sytuacji lubelskiego rynku pracy wykazuje wiele cech polskiego bezrobocia. Do najważniejszych z nich należy duży udział bezrobocia długookresowego wśród całości bezrobocia wynoszącego 49,2% w 2009 r.¹ Prawie połowa bezrobotnych to osoby pozostające bez pracy od ponad roku. Ma to nie tylko niekorzystny wpływ na sytuację ekonomiczną województwa lubelskiego, ale również powoduje liczne patologie, dezaktualizację kwalifikacji i wykluczenie społeczne.

Niepokojącą cechą lubelskiego rynku pracy jest duży udział ludzi młodych w grupie bezrobotnych. Większość z nich nie ukończyła jeszcze 34 lat. Przyczyną tego zjawiska może być m.in. zmiana oczekiwań pracodawców, niedopasowanie programów kształcenia do wymogów współczesnego rynku oraz niewielki poziom inwestycji.

Istotnym zagadnieniem jest również duże zróżnicowanie przestrzenne bezrobocia. Najwyższym wskaźnikiem bezrobocia charakteryzują się powiaty: chełmski, włodawski i hrubieszowski. Tereny wiejskie zamieszkuje ludność o niskim poziomie wykształcenia i o małej mobilności przestrzennej, co wpływa na wysoki poziom bezrobocia,

¹ Na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

najczęściej w formie ukrytej. Tereny miejskie, które opierały swój przemysł na jednej branży również zostały dotknięte bezrobociem, jak w przypadku miasta Lubartów.

Grupą najbardziej dotkniętą problemem bezrobocia są kobiety. Połowa spośród nich pozostaje bez pracy ponad rok. Przyczyną tego zjawiska jest mniejsza liczba zawodów wykonywanych przez kobiety oraz dyskryminacja przez pracodawców. Kobiety mimo wysokiego poziomu wykształcenia mają większą trudność ze znalezieniem pracy niż mężczyźni. Poziom wykształcenia również w znacznym stopniu ogranicza możliwość znalezienia pracy. Ponad 40% bezrobotnych posiada co najwyżej wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast powyżej 8% osób bez pracy legitymuje się wykształceniem wyższym. Niepokojący jest fakt, że odsetek ludności bezrobotnej posiadającej dyplom ukończenia szkoły wyższej wykazuje tendencję wzrostową. Przyczyną tego zjawiska może być ogólny wzrost poziomu wykształcenia całego społeczeństwa, stan gospodarki, a także brak sprawnie działającego systemu koordynacji między systemem kształcenia a możliwościami zatrudnienia na rynku pracy².

Niepełnosprawni żyjący w Polsce mają poważne trudności ze znalezieniem miejsca pracy. Pracodawcy często uważają, że człowiek niepełnosprawny nie może być tak wydajnym pracownikiem jak osoba pełnosprawna. Również wielu pracodawców nie jest technicznie przygotowanych na zatrudnienie niepełnosprawnych osób, a samo dostosowanie miejsca pracy do korzystania przez osoby niepełnosprawne wiąże się dla pracodawcy z poniesieniem wysokich nakładów inwestycyjnych oraz z obawą o rentowność tego przedsięwzięcia³.

Niekorzystna sytuacja na lubelskim rynku pracy jest również wynikiem migracji siły roboczej za granicę. Wykwalifikowani pracownicy, szukając lepszych warunków płacowych, wyjeżdżają do państw wysoko rozwiniętych, co dodatkowo pogarsza sytuację gospodarczą w naszym regionie.

Zagadnienia poruszone w niniejszym artykule będą koncentrowały się wokół struktury bezrobocia oraz dotyczących go problemów wśród osób niepełnosprawnych województwa lubelskiego. Badaniem objęte będą lata 2005-2009. Ta część analizy problemu bezrobocia zawarta będzie w pierwszym artykule tej serii. Natomiast sposoby i formy łagodzenia bezrobocia i jego skutków zostaną zaprezentowane w kolejnym artykule.

1. Struktura bezrobocia

Od początku transformacji systemowej w Polsce sytuacja na rynku pracy była i jest nadal złożona oraz silnie zróżnicowana przestrzennie. Różnice te występują zarówno w obrębie województw, jak i powiatów.

² *Rynek pracy – potrzebne zawody na Lubelszczyźnie. Raport badawczy*, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Chełm 2010, s. 45.

³ G. Standing i inni, *Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w okresie transformacji*, PWE, Warszawa 1996, s. 23.

Nowy podział administracyjny kraju wprowadzony w 1998 roku nie wywołał większych zmian w terytorialnym zróżnicowaniu skali bezrobocia⁴. Jedynie natężenie bezrobocia według województw uległo zmniejszeniu, natomiast zwiększyło się w ujęciu lokalnym. Informacje dotyczące wielkości bezrobocia oraz stopy bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego w latach 2005-2009 prezentują tabele 1 i 2.

Tabela 1. Poziom i dynamika bezrobotnych w powiatach i miastach na prawach powiatu w województwie lubelskim w latach 2005-2009

Lp	Powiat	Liczba osób bezrobotnych					Wskaźnik dynamiki w %			
		2005	2006	2007	2008	2009	2006/ 2005	2007 /2006	2008 /2007	2009 2008
1	bialski	8100	7200	6800	5600	6500	88,9	94,4	82,4	116,1
2	biłgorajski	7000	5800	4700	3600	3800	82,9	81,0	76,6	105,6
3	chełmski	7200	8200	7000	5100	5200	113,9	85,4	72,9	102,0
4	hrubieszowski	6000	5500	5100	4500	5000	91,7	92,7	88,2	111,1
5	janowski	3600	3400	3100	3100	3300	94,4	91,2	100,0	106,5
6	krasnostawski	5700	4600	4000	3700	4400	80,7	87,0	92,5	118,9
7	kraśnicki	7000	6700	5900	5800	7000	95,7	88,1	98,3	120,7
8	lubartowski	7300	6200	5600	4800	5700	84,9	90,3	85,7	118,6
9	lubelski	7100	6200	5100	4100	5200	87,3	82,3	80,4	126,8
10	łęczyński	4500	3800	2800	2400	2900	84,4	73,7	85,7	120,8
11	łukowski	7700	6700	4800	3800	4900	87,0	71,6	79,2	128,9
12	opolski	6500	6300	5500	4900	4600	96,9	87,3	89,1	93,9
13	parczewski	2700	2400	2200	1800	2000	88,8	91,7	81,8	111,1
14	puławski	8200	6600	4700	4000	4900	80,5	71,2	85,1	122,5
15	radzyński	4200	3500	3200	3000	3500	83,3	91,4	93,8	116,7
16	rycki	4500	3500	2700	2100	2600	77,8	77,1	77,8	123,8
17	świdnicki	5000	4400	3400	3500	4200	88,0	77,3	102,9	120,0
18	tomaszowski	7600	7300	6400	5100	5900	96,1	87,7	79,7	115,7
19	włodawski	3800	4200	3200	3200	3500	110,5	76,2	100,0	109,4
20	zamojski	8000	7300	6300	5400	6200	91,3	86,3	85,7	114,8

⁴ R. Szul, *Bezrobocie a transformacja*, [w:] *Rynek pracy w skali lokalnej*, red. A. Suchodolska, Scholar, Warszawa 2004, s.28.

Lp	Powiat	Liczba osób bezrobotnych					Wskaźnik dynamiki w %			
		2005	2006	2007	2008	2009	2006/ 2005	2007 /2006	2008 /2007	2009 2008
21	Biała Podlaska	4600	4200	3800	3000	3700	91,3	90,5	78,9	123,3
22	Chełm	6100	5900	4500	3600	3800	96,7	76,3	80,0	105,6
23	Zamość	5600	5200	4500	3900	4600	92,9	86,5	86,7	117,9
24	Lublin	18900	16700	12900	11600	14800	88,4	77,2	89,1	127,6
25	Ogółem	156900	141800	118200	101600	118200	90,4	83,3	86,0	116,3

Źródło: www.psz.praca.gov.pl (dane na stronie zaokrąglono do 100 osób)

Tabela 2. Stopa bezrobocia w powiatach i miastach
na prawach powiatu w województwie lubelskim w latach 2005-2009 (w%).

Lp	Powiat	Stopa bezrobocia w %				
		2005	2006	2007	2008	2009
1	bialski	17,5	15,7	14,8	12,4	14,2
2	biłgorajski	14,6	12,2	10,1	7,8	8,0
3	chełmski	22,3	23,8	21,1	16,3	16,3
4	hrubieszowski	18,8	17,4	16,3	14,6	15,9
5	janowski	15,8	15,1	13,3	13,3	14,0
6	krasnostawski	16,9	14,4	12,8	11,7	13,6
7	kraśnicki	16,9	16,2	14,5	14,2	16,4
8	lubartowski	19,0	16,6	15,0	13,2	14,9
9	lubelski	13,8	12,2	10,1	8,2	9,9
10	łęczyński	18,3	15,8	11,9	10,3	12,1
11	łukowski	17,2	15,3	11,2	9,0	11,1
12	opolski	22,6	22,1	19,5	17,6	16,8
13	parczewski	17,6	16,1	14,8	12,3	13,5
14	puławski	16,8	13,6	9,9	8,6	10,3
15	radzyński	16,7	14,0	12,6	12,0	13,4
16	rycki	19,7	15,8	12,3	10,0	11,7
17	świdnicki	18,7	16,5	13,0	13,1	15,1
18	tomaszowski	18,9	18,1	16,1	13,2	14,6

19	włodawski	22,7	24,2	19,5	19,4	20,6
20	zamojski	16,5	15,1	13,2	11,4	12,9
21	Biała Podlaska	20,2	18,3	16,2	13,2	15,6
22	Chełm	24,2	23,1	17,5	14,3	15,5
23	Zamość	18,9	17,7	15,2	13,4	14,9
24	Lublin	12,3	10,7	8,2	7,4	9,3
25	Ogółem	17,0	15,5	13,0	11,3	12,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

Dane zawarte w tabeli 1 wyraźnie wskazują, że poziom bezrobocia w pierwszych latach badań, tj. od 2005 roku do 2008 roku wykazywał tendencję malejącą we wszystkich powiatach województwa lubelskiego. Natomiast w 2009 roku odnotowano gwałtowny wzrost liczby bezrobotnych prawie we wszystkich powiatach oprócz powiatu opolskiego (zmniejszenie stanu bezrobotnych o 6,1%). Największe przyrosty odnotowano w powiatach: łukowskim (o 28,9%), lubelskim (o 26,8%), ryckim (o 23,8%) i puławskim (o 22,5%). Najtrudniejszą sytuację odnośnie do wzrostu bezrobocia odnotowano w samym mieście Lublin (wzrost o 27,6%) w stosunku do 2008 roku.

Wzrost bezrobocia w wielkościach bezwzględnych wpłynął również na stopę bezrobocia. Tabela 2 prezentuje wielkości stopy bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego w latach 2005-2009. Tendencja spadkowa stopy bezrobocia utrzymywała się przez cztery lata w prezentowanych wynikach badań. Rok 2009 pokazał, że przyrosty stopy bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego wahały się od -0,8% do +2,2% (w stosunku do 2008 roku). Największe odchylenia pojawiły się w powiatach: opolskim (spadek o 0,8%), łukowskim (wzrost o 2,1%), świdnickim (wzrost o 2,0%) i kraśnickim (wzrost o 2,2%).

Badając zróżnicowanie bezrobocia ze względu na płeć, zauważamy różnice w poziomie zatrudnienia pomiędzy kobietami a mężczyznami. Mimo iż kobiety są lepiej wykształcone niż mężczyźni, trudniej jest im znaleźć zatrudnienie. Wyraźny wzrost udziału liczby kobiet bezrobotnych odnotowano w latach 2006-2008 we wszystkich powiatach Lubelszczyzny⁵. Natomiast w 2009 roku sytuacja ta uległa zmianie. Mimo że nastąpił poważny wzrost liczby osób zarejestrowanych w Urzędach Pracy, to w większości byli to mężczyźni, a udział kobiet zdecydowanie zmniejszył się. Informacje te prezentuje tabela 3.

⁵ Na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

Tabela 3. Struktura bezrobocia według płci w województwie lubelskim w latach 2005-2009

Struktura bezrobocia w latach	Liczba bezrobotnych kobiet w%					Liczba bezrobotnych mężczyzn w%				
	2005	2006	2007	2008	2009	2005	2006	2007	2008	2009
Ogółem województwo lubelskie	46,9	51,7	53,1	53,1	49,0	50,0	48,3	46,9	46,9	51,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

Kolejnym czynnikiem różnicującym rynek pracy jest wykształcenie. Ma ono duży wpływ na możliwości znalezienia zatrudnienia. Bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym w całym badanym okresie stanowili ponad 24,8% ogółu bezrobotnych. W latach 2005-2009 odsetek ludności bezrobotnej z wykształceniem zasadniczym zawodowym stopniowo się zmniejszał (z 30,0% do 25,0%). Strukturę bezrobotnych według wykształcenia prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Struktura bezrobocia według poziomu wykształcenia w latach 2005-2009 w województwie lubelskim

Wykształcenie	2005 (w%)	2006 (w%)	2007 (w%)	2008 (w%)	2009 (w%)
Wyższe	8,1	8,8	9,4	11,2	12,8
Policealne i średnie zawodowe	25,8	25,2	24,5	24,3	24,4
Średnie ogólnokształcące	8,9	10,1	11,0	12,1	13,0
Zasadnicze zawodowe	30,0	28,5	27,1	25,7	25,0
Gimnazjalne i poniżej	27,2	27,4	28,0	26,7	24,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

Niepokojącą sytuację można odnotować w grupie osób z wyższym wykształceniem, w której poziom bezrobocia systematycznie wzrastał od poziomu 8,1% do 12,8%. Największe trudności ze znalezieniem pracy w latach 2005, 2006 miały osoby legitymujące się wykształceniem zawodowym i gimnazjalnym. Udział ich w grupie bezrobotnych kształtował się na poziomie 57,2% i 55,9%. Kolejne lata wykazywały znaczny wzrost bezrobocia w grupie osób posiadających wykształcenie średnie i wyższe. Ich udział kształtował się na poziomie 44,9% w 2007 r., 47,6% w 2008 r. i 50,2% w 2009 r. Specjaliści zajmujący się problematyką bezrobocia zaczęli wnikliwie analizować źródło masowego bezrobocia właśnie w tej grupie. Złożyła się

na nie tylko słabość gospodarcza województwa lubelskiego, ale również brak sprawnie działającego systemu koordynacji między systemem kształcenia a możliwościami zatrudnienia na rynku pracy. Przeprowadzone w 2009 roku badania na terenie województwa lubelskiego wykazały, że system edukacyjny często kształci w zawodach i specjalnościach, na które nie ma popytu na rynku, a nawet paradoksalnie kształci i doksztalca zbyt małą liczbę specjalistów w zawodach deficytowych. Stały monitoring zawodów nadwyżkowych i deficytowych w powiatach województwa lubelskiego umożliwiłby racjonalny wybór kierunku kształcenia i przyczyniłby się do dynamicznego reagowania placówek oświatowych i urzędów pracy odnośnie do zapotrzebowania na określone kwalifikacje zawodowe⁶. Strukturę bezrobocia według wieku prezentują dane zamieszczone w tabeli 5.

Tabela 5. Struktura bezrobocia według wieku
na terenie województwa lubelskiego w latach 2005-2009.

Grupy wiekowe	2005	2006	2007	2008	2009
18-24	26,7	25,4	23,8	24,0	25,7
25-34	31,7	31,5	31,2	31,6	32,4
35-44	18,6	18,3	18,1	17,7	16,9
45-54	19,2	20,0	20,7	19,9	18,0
55-59	3,3	4,1	5,2	5,7	5,9
60-64	0,5	0,7	1,0	1,1	1,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

Najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby z przedziału wiekowego 25-34 lata. Udział tej grupy w badanym okresie systematycznie wzrastał od 31,2% do 32,4%. Ponad połowa bezrobotnych z województwa lubelskiego nie osiągnęła wieku 35 lat.

W ewidencji urzędów pracy odnotowano, że spośród zarejestrowanych bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby bez stażu pracy (powyżej 30%). Drugą grupę pod względem wielkości omawianego wskaźnika stanowili bezrobotni ze stażem pracy od roku do 5 lat. Badania wykazały, że problem bezrobocia ostatnich pięciu lat dotknął najbardziej osoby wkraczające na rynek pracy i pracujące zaledwie 5 lat. Udział tej grupy bezrobotnych przekraczał w badanym okresie 60%.

⁶ *Rynek pracy – potrzebne zawody na Lubelszczyźnie, op. cit, s. 45-72.*

2. Niepełnosprawni bezrobotni w województwie lubelskim

Niepełnosprawni żyjący w Polsce bardzo rzadko mogą liczyć na zatrudnienie. Pracodawcy wciąż uważają, że człowiek niepełnosprawny nie może być tak wydajnym pracownikiem jak pełnosprawny zatrudniony. Wielu pracodawców również nie jest technicznie przygotowanych na zatrudnienie tej kategorii pracowników, a samo dostosowanie pomieszczeń firmy do korzystania z nich przez osoby niepełnosprawne wiąże się dla pracodawcy z dużymi nakładami inwestycyjnymi bez gwarancji osiągnięcia wysokiego poziomu rentowności⁷.

Tymczasem dla niepełnosprawnych brak zatrudnienia i bierność zawodowa powodują społeczne wykluczenie i pogłębiają poczucie odmienności i napiętnowania, co bardzo niekorzystnie wpływa na stan zdrowia i psychikę niepełnosprawnego⁸.

Większość niepełnosprawnych nie podejmuje pracy zawodowej i utrzymuje się z rent i zasiłków z pomocy społecznej, które poważnie obciążają budżet. Tymczasem w większości osoby niepełnosprawne mogą być zatrudnione na analogicznych warunkach jak pełnosprawni, a zlecane im do wykonania prace może cechować indywidualizm, w związku z czym pracodawca będzie miał wykonaną pracę, a pracownik otrzyma godziwe wynagrodzenie⁹.

Z przyczyn zdrowotnych osoby niepełnosprawne są znacznie mniej aktywne zawodowo niż osoby sprawne. Nie oznacza to, że bierność zawodowa osób niepełnosprawnych, zwłaszcza będących w wieku aktywności zawodowej, jest zjawiskiem prawidłowym. Znaczna część tych osób może i powinna pracować zawodowo w odpowiednich warunkach. Niestety nie zawsze osoby niepełnosprawne są w stanie zdobyć pracę i tym samym zasilają szeregi bezrobotnych.

Poziom bezrobocia osób niepełnosprawnych w województwie lubelskim w latach 2005-2009 prezentują dane zawarte w tabeli 6.

Tabela 6. Niepełnosprawni zarejestrowani w końcu drugiego półrocza lat 2005-2009 w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego

Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych	2005	2006	2007	2008	2009
	4469	2912	4357	4801	4021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

W badanym okresie urzędy pracy województwa lubelskiego zarejestrowały największą liczbę osób niepełnosprawnych starających się o pracę w roku 2008. W kolejnym roku zgłosiło się do urzędów pracy o 780 osób niepełnosprawnych mniej.

⁷ G. Standing i inni, *op. cit.*, s. 23.

⁸ J. Bąbka, *Człowiek niepełnosprawny w różnych fazach życia*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004, s. 29.

⁹ *Ibidem*, s. 33.

Właściwa praktyka władz województwa lubelskiego, a tym samym i powiatów mogłaby znacznie zmienić sytuację na rynku pracy osób niepełnosprawnych. Okazuje się, że niepełnosprawni zarejestrowani w urzędach pracy w większości przypadków charakteryzowali się lekkim stopniem niepełnosprawności.

3. Sytuacja osób z wyższym wykształceniem na lubelskim rynku pracy

Analizując dane urzędów pracy, można zauważyć, że jedną z grup społecznych, którą szczególnie dotyka problem bezrobocia, są osoby z wyższym wykształceniem. Ta sytuacja nie zmieniała się od 2005 roku do 2009 roku. Szczegółowe dane prezentuje tabela 7.

Tabela 7. Udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie lubelskim w latach 2005-2009.

Rok	% udział bezrobotnych z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwie lubelskim
2005	8,1
2006	8,8
2007	9,4
2008	11,2
2009	12,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

Od pierwszych lat transformacji społeczno-gospodarczej wzrasta liczba absolwentów uczelni wyższych. Zwiększyło się wówczas upowszechnienie edukacji, ale wskaźnik scholaryzacji jest w Polsce wciąż niższy niż w innych krajach Unii Europejskiej. Jednocześnie nie można oczekiwać od rynku pracy, że zainteresowanie pracodawców osobami o wyższym wykształceniu będzie nadal utrzymywało się na tak wysokim poziomie, jak to miało miejsce piętnaście lat temu. Rynek wciąż zgłasza zapotrzebowanie na wykształconych pracowników, ale coraz większą uwagę zwraca również na kompetencje, doświadczenie, samodzielność i umiejętność analitycznego myślenia, czyli cechy, których nie można nabyć na uczelni wyższej, lecz do których kreowania potrzebny jest czas i doświadczenie zawodowe¹⁰.

¹⁰ H. Słodkowski, L. Czaplński, *Droga do sukcesu: poradnik dla przedsiębiorczych, zagrożonych bezrobociem, bezrobotnych, Absolwent*, Łódź 2003, s.46.

Można wyróżnić trzy podstawowe przyczyny wzrostu bezrobocia w grupie osób wykształconych.

Po pierwsze, nawet ukończenie szkoły wyższej przestaje być gwarancją sukcesu w poszukiwaniu pracy, ponieważ pracodawcy wymagają obok wiedzy jeszcze kilkuletniego doświadczenia zawodowego.

Po drugie, w ostatnich latach pojawiło się wiele prywatnych szkół, a tym samym zwiększyła się liczba osób z wyższym wykształceniem. Przy tak dużym napływie absolwentów oraz zwolnieniu tempa rozwoju gospodarczego obserwujemy znaczne nasycenie rynku przez młodych ludzi.

Po trzecie, trudno dostosować wybór kierunku studiów do możliwości rynku pracy po zakończeniu edukacji¹¹.

Uzyskanie wyższego wykształcenia nie gwarantuje dziś powodzenia na rynku pracy, gdzie występuje ogromna konkurencja. Wiadomo, że polski rynek pracy będzie upodabniał się do unijnego, gdzie ceni się wąskie specjalizacje. Z wielu badań i analiz wynika, że w niedalekiej przyszłości możemy oczekiwać większego popytu na zawody, które związane są z rozwijającym się dynamicznie sektorem usług¹².

4. Bezrobocie wśród mieszkańców wsi

Istotnym czynnikiem wpływającym na strukturę bezrobocia jest także miejsce zamieszkania. Występuje duża różnica między poszukiwaniem zatrudnienia na wsi a w mieście. Sytuację stanu bezrobocia według miejsca zamieszkania w latach 2005-2009 przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Liczba osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi w województwie lubelskim w latach 2005-2009

Stan na koniec roku	Bezrobotni ogółem	Bezrobotni zamieszkali na wsi		
		Ogółem	Kobiety	Z prawem do zasiłku
2005	156832	84533	40785	6290
2006	141763	77312	38895	5693
2007	118146	65765	34491	5808
2008	101561	55468	29250	5720
2009	117237	63354	30736	7401

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zawartych na stronie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie <http://www.wup.lublin.pl/wup>

¹¹ A. Skórska, *Rola edukacji w tworzeniu społeczeństwa opartego na wiedzy*, [w:] *Wzrost gospodarczy, restrukturyzacja i rynek pracy w Polsce. Ujęcie teoretyczne i empiryczne*, red. S. Krajewski, L. Kucharski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005, s. 343.

¹² *Rynek pracy – potrzebne zawody na Lubelszczyźnie*, op. cit., s. 43-71.

Zarejestrowani bezrobotni na wsi stanowili ponad połowę populacji na terenie województwa lubelskiego. Wśród bezrobotnych z obszarów wiejskich niewielki odsetek osób (od 7,44% w 2005 roku do 11,68% w 2009 roku) posiadał prawo do zasiłku. Większe natężenie bezrobocia na wsi niż w mieście spowodowane jest dużą skalą ujawnienia się na rynku pracy dotychczas ukrytego bezrobocia w rolnictwie¹³. Mieszkańcy wsi są grupą szczególnie zagrożoną bezrobociem, ponieważ oprócz bezrobocia rejestrowanego występuje na tych obszarach problem wysokiego bezrobocia ukrytego, wynikającego głównie stąd, że duża część ludności wiejskiej nie spełnia kryterium niezbędnego do uzyskania statusu bezrobotnego, ponieważ posiada gospodarstwa rolne o powierzchni większej niż przewidują przepisy prawne.

Bardzo ważnym czynnikiem wzrostu bezrobocia na wsi jest bariera kwalifikacyjna siły roboczej. Niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców wsi zmniejsza szanse ich zatrudnienia poza rolnictwem, a także ogranicza możliwości efektywności produkcji w rolnictwie. Jeśli ludność wiejska nie podwyższy swoich kwalifikacji będzie stale lub okresowo bezrobotna. Ponadto duża odległość od miejskich ośrodków, jak np: Lublin, Puławy, Chełm, a także trudności komunikacyjne z dojazdem do miejsca zatrudnienia oraz koszty zniechęcają do poszukiwania pracy.

Zakończenie

Od kilkunastu lat struktura polskiego bezrobocia ulega ciągłym zmianom. Znajduje to odzwierciedlenie w typach, w jakich zjawisko to jest rejestrowane w określonych regionach (strukturalne, koniunkturalne), cechach osób dotkniętych i zagrożonych bezrobociem, jak i jego terytorialnym rozkładzie. I tak w połowie lat 90. XX wieku najczęściej wiązano go z konkretnymi regionami, mieszkańcami wsi oraz ludźmi nieposiadającymi wykształcenia średniego i wyższego. Obecnie bezrobocie obejmuje cały kraj i nie ma ani regionów, ani określonych grup społecznych, dla których nie stanowiłoby zagrożenia.

Lubelski rynek pracy jest bardzo zróżnicowany. Wynika to z położenia i struktury gospodarczej regionu. Zróżnicowanie to przejawia się w istnieniu obszarów o wysokim (np. powiaty: łukowski, lubelski, rycki, puławski) i niskim poziomie bezrobocia (np. powiaty: opolski, chełmski, biłgorajski). Sytuacja ta miała miejsce w 2009 roku. Stopa bezrobocia przez cztery kolejne lata badań wykazywała tendencję malejącą. Jednakże w 2009 roku nastąpił znaczny jej wzrost (np. w powiecie włodawskim osiągnął poziom 20,6%).

Istotny wpływ na kształtowanie się rynku pracy wywiera struktura bezrobotnych według płci, wieku czy wykształcenia. Najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby, które nie ukończyły 35 lat. Stanowią oni przeszło połowę liczby bezrobotnych. Odsetek bezrobotnych kobiet również utrzymuje się na wysokim poziomie. W pięciu powiatach

¹³ W. Padowicz, *Praca i bezrobocie na wsi – diagnoza*, „Rynek Pracy”, 2002, nr 5, s. 13.

województwa lubelskiego (w 2009 r.) przeszło 50% kobiet poszukiwało pracy. Niepokojący jest fakt, iż w badanym okresie bezrobocie powiększało się wśród osób, które ukończyły studia wyższe (od 8,1% do 12,8%). W województwie lubelskim znajduje się wiele uczelni wyższych, a co roku przybywa nowych absolwentów, z których nie wszyscy znajdują zatrudnienie. Składają się na to, m.in. czynniki demograficzne, edukacyjne, społeczne i gospodarcze.

Na uwagę zasługuje również sytuacja bezrobotnych osób niepełnosprawnych, które szczególnie odczuwają trudności związane z pozyskaniem i wykonywaniem pracy. Wprawdzie odsetek niepełnosprawnych w ogólnej liczbie bezrobotnych jest niewielki, ale sytuacja tej grupy osób jest złożona i w znaczącym stopniu uzależniona od polityki rządu, która bywa zmienna i niestabilna.

Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wynika z faktu, iż niedostateczna skala popytu, a więc liczba miejsc pracy jest niewystarczająca w stosunku do podaży zasobów pracy. Okazuje się, że zgłaszane oferty pracy do urzędów pracy w województwie lubelskim nie pokrywają zapotrzebowania wynikającego z napływu bezrobocia. Sposoby i formy łagodzenia zjawiska bezrobocia nie są w stanie całkowicie rozwiązać tego złożonego problemu. W drugiej części artykułu dotyczącej instytucjonalnych sposobów ograniczania bezrobocia zostaną zaprezentowane przykłady aktywnej i pasywnej polityki stosowane na terenie województwa lubelskiego.

Bibliografia

1. Bąbka J., *Człowiek niepełnosprawny w różnych fazach życia*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004,
2. Męcina J., *Absolwent na rynku pracy: Analiza społeczno-ekonomicznych i prawnych uwarunkowań startu zawodowego młodzieży w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, WDiNP, Warszawa 2001.
3. Padowicz W., Praca i bezrobocie na wsi – diagnoza, „Rynek Pracy”, 2002, nr 5.
4. *Rynek pracy – potrzebne zawody na Lubelszczyźnie. Raport badawczy*, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Chełm 2010.
5. Skórska A., *Rola edukacji w tworzeniu społeczeństwa opartego na wiedzy*, [w:] *Wzrost gospodarczy, restrukturyzacja i rynek pracy w Polsce. Ujęcie teoretyczne i empiryczne*, red. S. Krajewski, L. Kucharski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005.
6. Słodkowski H., Czapliński L., *Droga do sukcesu: poradnik dla przedsiębiorczych, zagrożonych bezrobociem, bezrobotnych, Absolwent*, Łódź 2003.
7. Standing G. i inni, *Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w okresie transformacji*, PWE, Warszawa 1996.
8. Szul R., *Bezrobocie a transformacja*, [w:] *Rynek pracy w skali lokalnej*, red. A. Suchodolska, Scholar, Warszawa 2004.
9. Telep J., Ćwik B., *Lokalny rynek pracy w Polsce w latach 2001-2005*, Almamater, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2008.
10. <http://www.wup.lublin.pl/wup>

The evolution of unemployment in the Lublin province in 2005-2009

The paper contains an analysis of evolution of unemployment in the Lublin province in 2005-2009. The problem of unemployment is constantly moved and it must be acknowledged that the current situation in the labour market remains about the present and evokes great interest among researchers of this phenomenon. Diagnosis of the current situation in Lublin in the labour market has several features characteristic of unemployment for the whole Poland. The most important of these is the high share of long-term unemployment among the total unemployment rate amounting to 49.2% in 2009. Almost half of unemployed persons remaining unemployed for over a year. This is not only a negative impact on the economic situation of the Lublin province, but it also causes many pathologies, obsolete skills and social exclusion.